

Årringen 2014

Annual Review No 18 of The Arboretum &
Botanical Gardens, University Museum of
Bergen, The University of Bergen

ISSN: 0809-5213

Journal home page:

<https://www.uib.no/universitetshagene/66488/%C3%A5rringen>

Årsmelding for Arboretet og Botanisk hage på Milde 2013

Bjørn Moe, Universitetshagene, Universitetet i Bergen,
postboks 7805, 5020 Bergen (e-post: bjorn.moe@uib.no)

To cite this article: Moe, B. 2015. – Årsmelding for Arboretet og
Botanisk hage på Milde 2013. – *Årringen 2014* (18): 101–120.

Published March 2015

Årsmelding for Arboretet og Botanisk hage på Milde 2013

Ved Bjørn Moe, Arboretet og de botaniske hager, Universitetet i Bergen, Mildevegen 240, 5259 Hjeltestad (e-post: bjorn.moe@um.uib.no)

Arboretet og Botanisk hage på Milde er organisert som en avdeling under De naturhistoriske samlinger (DNS) ved Universitetsmuséet i Bergen og er en del av UiB. Universitetet har ansvar for den vitenskapelige delen av virksomheten, forskningen, forvaltningen av de levende samlingene og formidlingen av dem. Den daglige driften av plantesamlinger og anlegg ligger under Arboretet og Botanisk hages felles driftsorganisasjon for virksomheten på Milde.

Universitetets virksomhet i Arboretet på Milde er regulert gjennom en samarbeidsavtale med Stiftelsen Det norske arboret som forvalter arboretområdet på til sammen ca. 600 daa av tidligere Fana heradsgards utmark. Stiftelsen fester området av Bergen kommune, og av dette igjen er ca. 70 daa overtatt av UiB til Botanisk hage. Stiftelsen mottar offentlige tilskudd fra Hordaland fylkeskommune, Landbruks- og matdepartementet og Bergen kommune. I 2013 har Kari Loe Hjelte vært styreleder for DNS, mens Siri Skretting Jansen har vært daglig leder for Arboretet og Botanisk hage. Per Harald Salvesen var direktør i Stiftelsen Det norske arboret.

Daglig leder for Arboretet og Botanisk hage, Milde, Siri Skretting Jansen ønsker velkommen til tesseremoni i anledning Japanhagens 5-års jubileum (foto: Bjørn Moe 24.09.2013).

Personale

Arboretet og Botanisk hage på Milde har 20 faste stillinger fordelt på avdelingene: informasjons-, formerings-, urte- og lignoseavdelingen, samt administrasjonen. Også denne sommeren hadde vi ekstra arbeidskraft med personer i engasjementer og prosjekter. Disse har vært engasjert i lengre perioder, til dels fra midler fra en ledig gartnerstilling: Paul Edmundo Odfjell, Adam Kurz og Stefan Reimann. Adam Kurz ble tilsatt fast i den ledige stillingen 1. november.

I sesongen 2013 har disse vært sommervikarer: Aleksander Engeskaug, Deirdre Kennedy, Hannu Keränen, Aleksander Aandahl Larsen, Berhe Luel, Alexander Klevedal Madsen, Frauke Materlik, Maria Gloppen Norheim, Trygve Svarstad og Henrik Westgaard. Dominika Dorota Wytrykowska var tilsatt som praktikant.

Anlegg og samlinger

Året startet med forholdsvis mildt og fuktig vær, men seinere kom det kuldeperioder med lite nedbør. Sein vinteren og våren var preget av kaldt vær med langvarig barfrost og spesielt mye nattefrost. Enkelte steder var det tele i bakken til slutten av april slik at våren ble satt på vent og blomstringen kom seint i gang som følge av langvarig tele i bakken. Mai og juni ble også kjølige og fuktige, og først i begynnelsen av juli kom som-

Lang og kald vår ga mye barfrost. Det satte sine spor som her i Cassiope-bedet i Lynghagen (foto: Per H. Salvesen 14.06.2013).

mervarmen. I slutten av april ble det registrert en del uttørking og svidde planter etter en lengre periode med sol om dagen og påfølgende nattefrost. Arbeid med rydding og beskjæring pågikk både på seinvinteren og utover våren.

Arboretet

Våren kom altså svært seint, og ut i april hadde selv tidlige *Rhododendron* i artssamlingen ikke begynt å blomstre, og bladene hang fortsatt ned sammenrullet i vintermodus. Det ble altså enda en vår der frosten gjorde skade, men sammenlignet med de to foregående årene, var det lite utgang. Den tørre og kalde ettervinteren satte likevel sine spor, og både vanlig einer, blåbær og enkelte vintergrønne busker og trær ble delvis brune, så en del planter ble skåret ned og fjernet. Vintergrønne busker fra den sørlige halvkule, lyngen i Lynghagen og de moderne rosesortene i Rosariet kom likevel ganske velberget gjennom vinteren.

Restaurering av Rosariet etter vinterskader i de to på hverandre følgende harde vintrene 2009-10 og 2010-11 ble prioritert også i 2013. Utskifting av jord i Rosariet ble fullført i nedre del (markdekkere, buskroser) og i floribundarosene (bedet for gulblomstrede) i øvre del. Dreneringen ble forbedret og ny jord tilført i mer enn 60 cm dybde i samtlige bed i Rosariet, bortsett fra et lite område der vi ikke kom til med gravemaskin. Vi har benyttet en sandblandet miljøkompostjord fra Lønningen som ser ut til å være godt tilpasset vårt behov. Til sammen litt over hundre roseplanter ble supplert inn i anlegget. Blomstringen på de nyplantete rosene var i 2013 som året før, overdådig og lover godt for de kommende årene. Prøvefeltet for kulturminneroser innsamlet i årene 2001-2008 skal

Foreløpig siste omgang med større jordskiftearbeider i Rosariet (foto: Per H. Salvesen 05.02.2013).

avvikles. De mest verdifulle sortene er tatt inn i samlingene eller i veksthuset for oppformering.

Den gamle jorden som ble tatt ut fra Rosariet ble fylt på i rabatter ved parkeringsplassen på Dalsmyra og benyttet til å utbedre staup og huller som over år er oppstått i jorddekket på Lille Grøneviksmyr.

I *Rhododendron*-artssamlingen i Nore Korsdalane ble det anlagt nytt stokkbed som utvidelse av feltet med små rødblomstrete arter i *Neriiflora*-seksjonen. Eikestokker ble brukt til avgrensning mot stien, og dreneringsrør ble gravd ned i bakken. I «Rhododendronmuséet» i Nydalen ble det klargjort nye bed mot Mildeveien i sør og flere gamle sorter av *Rhododendron* ble flyttet hit fra «Det historiske hjørnet».

I Lynghagen fortsatte renovering og nyplanting i området for røsslyng, *Calluna*. Nye planter av flere *Erica*-arter ble satt ut, og det ble særlig supplert med småplanter i feltet for vårlyng. For midlertidig å dekke den åpne jorda mellom lyngplantene ble det satt ned knollbegonia. Et problem som har vært bemerket i flere år er den dårlige herdigheten hos importerte sorter av røsslyng. I et forsøk på å undersøke om norsk materiale kan ha planter med bedre hardførhet, ble det hentet inn et antall planter fra kystlynghei og fra fjellet til sammenligning.

Stier og veier har fortsatt stort behov for utbedring etter slitasje og vannets herjinger. Stikkrenner og grøfter langs veien i Oldertøset ble reparert i januar, og veien gjennom skogen over Nore Langemyra ble gruset opp og stien sørover gjennom Bjørkesamlingen mot Sandholna ble utbedret med ny trapp opp den bratteste skråningen. Trappen ble laget med hjelp fra dugnadsgjengen og satt opp i løpet av mai.

Lynghagen legges om på dugnad, her ved (f.v.) Per H. Salvesen, Daniel Ducrocq og Ingeliv Veule (foto: Terhi Pousi 26.08.2013).

I Gjørvikhaugen ble det kjørt på sprengstein i drengroft fra planteskolen der ny vei er planlagt. Traséen er målt inn med assistanse fra Asplan Viak. Det er også blitt tilkjørt stein til kulting under ny gangvei i Vasshaugen. Veien gjennom Sørbøkdalen ble reparert i oktober etter at tett drenering førte til at flomvannet tok med seg mye grus og laget bekkedar i veibanen. I Rosariet ble det tatt opp ny drenering og lagt rennestein langs gangveien nederst i Den historiske bakken der vannet hadde gravd med seg mye grus. Også i bedet med engelske roser ble det lagt ned dreneringsrør.

I november – desember ble det påbegynt en oppgradering av stien til ny vei fra Miniarboretet til Mørkevatnet gjennom Tømmersmåget. Verdifulle busker i det gamle lynhageanlegget ble flyttet; bl. a. ble aksesjoner av villinnsamlet highbush blueberries fra USA som fikk plass i området for amerikanske lignoser lenger inne i Arboretet.

Ved Dalsmyra ble innkjørselen gruset opp og istandsatt etter at VA-etaten i Bergen kommune var ferdige med sitt anleggsarbeid. For å hindre at uønskete arter etablerte seg, ble det sådd grasfrø i de nye feltene med bar jord omkring pumpehuset og innkjørselen.

I Gamlehagen ved Fana folkehøgskule har Arboretet ryddet etter de arkeologiske undersøkelsene for noen år siden, lagt ny drenering og slettet til jorda ned mot muren sør i hagen.

Den 5. desember 2013 kom det en sterk storm som raste inn Nore Mørkevågen fra nordvest. Vinden traff den storvokste sitkagranskogen, og om lag 30 trær rotveltet og sperret veien for ferdsel ned til Mørkevågen. For å rydde i den solide floken som oppstod, ble det leid inn profesjonell hjelp, og i løpet av én dag ble alt vindfall og

Stormen den 5. desember 2013 la ned opptil 41 m høye sitkagrøner, plantet i 1928. Oppryddingen krevde innleid hjelp med kraftige maskiner (foto: Bjørn Moe 18.12.2013).

Dreneringen i Rosariet ble til dels utbedret på dugnad, her har Daniel Ducrocq hjelp av leder i Roseforeningen avd. Hordaland, Eva Dyvik (foto: Bjørn Moe 31.10.2013).

i tillegg ca. 25 store sitkagranner i Søre Mørkevågen felt og kvistet ved hjelp av en moderne skogsmaskin. Ifølge gamle plantekart fra tidligere herredskogmester Jepsens hånd, ble disse sitkatrærne plantet i 1928. De lengste stökkene ble målt til 41 m, og det ble

tellet inntil 85 årringer på stubber etter hogsten. Fortsatt står et par trær igjen som er 39 og 41 m høye, godt synlige fra veien.

Rydningshogst langs stier og veier fortsatte i 2013. Det ble ryddet for oppslag av kristtorn, *Malus* spp. og annet i Hatlehaugen og i Naustdalen. Ved Mørkevatnet og i Oldertøset ble oppslag av hemlokk og sitkagran ryddet. Til dekkemateriale i Rosariet og andre steder ble det hogd noen granner i Vasshaugen og Kloppedalshaugen. Etter avtale med Grønn Etat i Bergen kommune ble juletrærne fra Torgalmenningen også i år lev-

Venneforeningens årlige plantesalg var godt besøkt (foto: Bjørn Moe 27.04.2013).

ert til bruk som dekkemateriale. Virke som ble tatt ut av skogen ble brukt til ved for salg, kuttet til flis for bruk i anleggene eller lagt til side som tømmer for salg.

Samlingen i Arboretet omfatter om lag 3500 forskjellige planteslag, hvorav vel 3000 er busker og trær (lignoser). Samlet utgjør dette mer enn 8500 planter. De viktigste plantegruppene er *Rhododendron* (240 arter/1050 ulike slag medregnet underarter, hybrider og kultivarer), *Rosa* (88/550), *Sorbus* (74/100), *Acer* (41/53), *Spiraea* (32/53), *Prunus* (26/49), *Betula* (32/46), *Abies* (31/40), *Chamaecyparis* (5/81), *Erica* (17/77), *Ilex* (17/70) og *Calluna* (1/64).

Det ble i 2013 tatt inn 224 aksjesjoner av busker og trær til samlingene på Milde, det meste (147 aksjesjoner) som planter for supplering av samlingene i Arboretet: *Rhododendron* (77 aksjesjoner), lyng til Lynghagen (31) og roser til Rosariet (28). Av frø ble det tatt inn 53 aksjesjoner, mest *Rhododendron* (15 aksjesjoner), *Sorbus* (5) og *Acer* (4). Det ble til sammen plantet ut 276 planter av 96 aksjesjoner av lignoser, det meste til supplering i samlingene av *Rhododendron* (43 aksjesjoner/97 planter), i Rosariet (26/86) og i Lynghagen (19/81 av lyng).

Botanisk hage

Høydepunktene var mange for Botanisk hage i 2013. Det ble plantet 386 nye aksjesjoner i samlingene.

Området med kultivarer nederst i **Fjellhagen** ble utbedret for å utvikle utstillingen og dessuten for å bekjempe åkersnelle. Arbeidet med nytt skiferområde øverst i den nord-amerikanske delen av Fjellhagen fortsatte. Her ble det plantet inn nytt materiale.

Klart for te-seremoni (fra venstre): viserektor for utdanning Oddrun Samdal, Olav Tveitnes, Bodil Oma, Japans konsul Åge Vallestad, Harald Møland, Gerd Jørgensen, Per Magnus Jørgensen, Paul E. Odffjell og Adam Kurz (foto: Bjørn Moe 24.09.2013).

Bedene med ettårige sommerblomster på Solåkeren stod fint gjennom sesongen, og sortimentet var på 163 ulike sorter. I Nytteveksthagen ble det etablert en samling av iranske medisinerplanter som en del av Ph.D.-arbeidet til vår stipendiat Hoda Parsian.

Nytteveksthagen vår fikk mye oppmerksomhet dette året. Botanisk hages markering av det internasjonale Quinoa-året ble lagt merke til og FN-sambandet inkluderte oss i sin blogg: <http://blogg.fn.no/2013/12/quinoaaret-blir-spiselig-plantetips-og-grot-oppskrift-6/>. *Chenopodium quinoa* er en plante som har eksepsjonelt høy næringsverdi, den er mye brukt i Sør-Amerika og er viktig i Andes-folkenes mat.

Bergens Tidende var på besøk og skrev en fin artikkel om Botanisk hage med spesiell interesse for kvann og plantene fra vikingetida.

I løpet av 2013 begynte Botanisk hage å legge ut planteinfo på Facebook. Dette resulterte i et langt radiointervju fra Nytteveksthagen med Monica Blikås i «Naturens Verden». Det ble i programmet fokusert spesielt på islandsk kålrot og Sjetlandskål. Dette igjen gav oss mange interessante henvendelser i ettertid.

Japanhagen var 5 år i 2013, og dette ble markert ved at aktuelle gjester fra etableringen av hagen ble invitert til te-seremoni og en diskusjon om hvordan hagen var blitt og fungerte både for besøkende og for oss som skal holde den vedlike. Det ble også drøftet ideer for hva som burde gjøres for å utvikle den videre.

Den europeiske sneglekonferansen «Slugs and Snails as Invasive Species» valgte å legge ekskursjonen sin til Botanisk hage i september. Der fortalte Botanisk hage om de tiltak som ble gjort for å bekjempe snegl i hagen, mens konferansedeltagerne, som både var forskere og representanter for sneglebekjempelsesfaget, kunne gi Botanisk hage gode råd i dette arbeidet.

Per Magnus Jørgensen holder omvisning i Rhododendron-artssamlingen (foto: Terbi Pousi 14.05.2013).

I forkant av sesongen ble tekniske installasjoner for fossen og bekken gjennomgått og reingjort, og det ble rensket opp i dammen i Fjellhagen. I Japanhagen har det vært problemer med at enkelte av lyktene har vært løse. Disse ble sikret til underlaget og samtidig reingjort. Løse deler på lyktene ble limt fast. I avdelingen med rødlistearter ble det gjort noen mindre endringer i anlegget, og det ble plantet ut nytt materiale, både fra bestilte frø og egne innsamlinger av planter. I Rundhagen ble det etablert en samling av rikt blomstrende stauder som et forprosjekt til en "biehage" der vi skal demonstrere insektpollinerte planter.

Skadegjørere

I *Rhododendron*-artssamlingen ble det i desember konstatert smitte av greinråte, *Phytophthora ramorum* på eksemplarer av *Rhododendron maximum* × *ponticum* fra 1973. Plantene ble fjernet og kjørt til destruksjon etter pålegg fra Mattilsynet.

Brunsneglen var i 2013 mest problematisk i Botanisk hage, hvor det daglig ble plukket i den mest aktive perioden. I bekjempelsen har det vært nyttet en del Ferramol og nematoder etter den såkalte kannibalmetoden. For å effektivisere kontrollen med sneglebestanden ble naboene den 6. august invitert til nok en gang å delta i bekjempelsen. Tiltaket var populært, og gruppen på 10 frammøtte fikk en grundig gjennomgang i effektiv sneglebekjempelse.

Drosen går på stand under Arboretets dag. Her Tor Jan Ropeid (t.v.), Bjørn Moe og en besøkende (foto: Emilie Moe 02.06.2013).

Riding med hest har blitt et økende problem fordi det rides utenfor turvegene, noe som fører til tråkk på plener og i bedene. Vi mottok bekymringsmelding fra publikum om en galopperende hest som kunne forårsake farlige situasjoner.

Veksthuset og verkstedet

Årets produksjon av sommerblomster var på 163 ulike sorter, fordelt på 118 frøformerte og 45 stiklingsformerte. I tillegg hadde vi noen få flerårige sorter. Utstillingen kom i stand takket være Hordaland Gartnerlag sitt initiativ. De stiklingsformerte ble gitt av G3 Ungplanter, mens LOG levert frøene.

Den øvrige produksjonen av frø- og stiklingsformerte planter gikk til forskjellige samlinger i Arboretet og i Botanisk hage, både nye utstillinger og fornying av planter der det var behov, f.eks. i Lynghagen der mye var gått ut etter frostskaider.

En viktig investering i veksthuset var at de gamle skyggegardinene ble skiftet ut med nye, brannhemmende gardiner og dermed er sikkerheten i veksthuset blitt langt bedre. Et nytt elektrohydraulisk understell på vårt høydereregulerbare arbeidsbord ble installert i veksthuset, da det gamle understellet sviktet og reparasjon ikke ville svare seg. Ny oljetank ble installert da en tidligere inspeksjon av den gamle påviste risiko for framtidig lekkasje.

Viktige investeringer

Nytt brøyteskjær med størrelse og styrke tilpasset våre største traktorer ble kjøpt inn. Skjæret har hydrauliske reguleringer for fleksibilitet og brukervennlighet.

Fra standen til Røde Kors under Arboretets dag (foto: Emilie Moe 02.06.2013).

En ny ugrasbrenner med infrarød varme ble kjøpt inn til bruk på grusarealene. Den vil være et miljøvennlig og effektivt alternativ i ugrasbekjempelsen.

Ny vedkapsag med innkapslet sagblad ble kjøpt inn for større trygghet og tilpasset våre ulike brukere. Noen utrangerte sykler ble levert "Den Grønne Sykkel" og brukt som delbetaling ved kjøp av to nyere, brukte sykler. Vi fikk i 2013 vår første elektriske bil, Nissan Leaf.

Blondehuset

Reparasjonene av gulv og vegger i gangen utenfor kjøkkenet etter vannlekkasje ble ferdigstilt som forsikringssak før sesongstart i kaféen 2013. Ny varmtvannstank ble installert i dusjrom i 2. etasje der det er sluk. 'Kor e' Vi' vasket ned kjøkkenet før sesongstart. Driften av kafeen og utleie har ellers gått som planlagt fra påske til ut september. I desember var huset reservert for juleutstilling.

Utvikling og tilrettelegging for publikum

Viktige oppgaver for Stiftelsen Det norske arboret er å bidra til tilrettelegging for opplevelse, rekreasjon og friluftsliv. Arboretet og Bergen og Omland Friluftsråd (BOF) har felles interesser i å utvikle mulighetene for friluftsliv på Mildehalvøya. Arboretet bruker allerede områder som eies og vedlikeholdes av BOF til utstillinger.

Fana kajakklubb hadde en populær aktivitet i Grønevika under Arboretets dag (foto: Emilie Moe 02.06.2013).

Områdene på Milde er mye brukt av publikum, både friluftsområdene Grønevika og Sandholna og området for øvrig med ulike aktiviteter ved stranden og i skogen, f.eks. ekskursjoner, sopp-plukking, natursti, orienteringsløp og annet. Botanisk hage ligger meget lett tilgjengelig fra P-plassen ved Solåkeren og brukes mye til turer og rekreasjon hele året. Den populære Fægriis brygge i Mildevatnet byr på muligheter for aktiviteter sommer som vinter.

Som en viktig oppgradering av turmulighetene i Arboretet har vi gjennomført en større skiltplan, og det er montert tilsammen 10 stolper med veivisere. Skiltene er utformet av Grafika AS og produsert av Euroskilt, og det ble gitt økonomiske tilskudd fra Gjensidigestiftelsen/Hordaland fylkeskommune. Monteringen ble utført med egeninnsats på dugnad fra Arboretets venner.

I løpet av 2013 har Arboretet og BOF i tillegg til det gode samarbeidet i Arboretets fagråd og styre, etablert et fastere samarbeid i «Prosjekt Sandholna», der en tar fatt i behovet for større vedlikeholdsarbeider og opprustning av anleggene. Blant de større oppgavene som i første omgang planlegges, er reparasjon og oppgradering av forstøtningsmur og strandsonen i badelagunen i Sandholna, turveien gjennom Tømmermåget og vedlikehold av P-plassen på Dalsmyra med turveien til Mørkevatnet.

Stiftelsen tok i 2013 initiativ til prosjektet «Oppgradering av adkomsten til Arboretet på Milde, fra Dalsmyra til Miniarboretet.» For å kunne gjennomføre prosjektet vil det i perioden 2013/2014 være behov for ekstern finansiering, og Tordis og Fritz Riebers legat vil bidra med til sammen godt over en million.

Omvisning i Rosariet ved Per H. Salvæsen og Daniel Ducrocq under besøk fra Norsk Roseforening, avd. Oslo (foto: Terhi Pousi 06.07.2013).

Arboretets fagråd behandlet i 2013 forslag til helhetlig tilrettelegging for publikum ved Arboretets hovedadkomst på Dalsmyra. Fagrådet har ved kontakter med kommunale og fylkeskommunale etater med ansvar for veg, vann og avløp, offentlig kommunikasjon og annet, medvirket til at reguleringsplanen som er under arbeid for området Dalsmyra – Mildevågen vil inneholde viktige elementer for å løse Arboretets behov for en god adkomst til P-plassen på Dalsmyra med busslommer, fotgjengerovergang og fortau. Det vil også bli opparbeidet gang- og sykkelveg langs Mildevegen på strekningen Dalsmyra – Mildevågen og Dalsmyra – Hjellestad skole, noe som betyr vesentlige forbedringer for publikum.

Samlingsforvaltning, databaser

Samlingsforvaltningen med oppdatering av plantene i databasen, på skilt og kart er en viktig del av arbeidet vårt. Plantedatabasen Iris ble oppgradert med ny versjon, der særlig kartmodulen fikk flere forbedringer og muligheter. Den geografiske informasjonen er blitt tilgjengelig for publikum via hageutforskeren i Iris, men så langt er bare *Rhododendron*-artssamlingen blitt publisert. Det arbeides med å klargjøre flere samlinger for publisering via nettsiden vår.

Fotostation ble tatt i bruk som database for fotosamlingen. Programmet har kobling mot Iris for effektiv innskriving av bildetekster og å sikre kvaliteten på data. Det tekniske ble utført av fotograf Gøran Langedal og han kom til Milde og gav oss opplæring i programmet.

Soppens dag 2013 i Blondehuset arrangert av Soppforeningen i Bergen er som alltid meget populært (foto: Terhi Pousi 01.09.2013).

Nettsider

Nettsidene blir stadig viktigere for å nå ut til publikum og media med informasjon. Vi hadde 46.363 besøk på hjemmesidene. Vi informerer om viktige hendelser, og lager nyhetssaker om det som skjer. Facebook blir også brukt, gjerne om mindre saker og til publisering av aktuelle bilder osv.

Vi startet arbeidet med å forberede omlegging av nettsidene til ny plattform. Dette fordi hele systemet til UiB har hatt mange digitale problemer og skal skiftes ut. Noen institutter tok i bruk de nye nettsidene i 2013, mens omleggingen for Universitetsmuseet kommer våren 2014.

Utadrettet virke, arrangementer

Det største arrangementet er Arboretets dag som gikk av stabelen søndag 2. juni. Til tross for regnvær og litt kjølig vær, ble det et godt besøkt arrangement der mange samarbeidspartnere deltok. Konferansier var Øyvind Offerdal som også underholdt med gitar og visesang sammen med Per Bolstad. Til underholdningen bidro Fanaduren og saksofonist Arvid Aasprang. Mange foreninger deltok med stand, og det var som vanlig aktivitetsløype for barna. Her deltok bl.a. Fana kajakk-klubb med båter og padleaktivitet i Grønevika, mens BOF hadde skattejakt med GPS.

Etter årsmøtet til Arboretets venner holdt Per Magnus Jørgensen omvisning i *Rhododendron*-artssamlingen 14. mai. Som følge av den uvanlig kjølige og seine våren var blomstringen ennå sparsom, men deltakerne fikk nyte praktfulle eksemplarer av tidlige arter som *Rhododendron mucronulatum*, *R. calophyllum*, *R. sutchuenense* o.a.

Norsk Roseforening, avdeling Oslo var på besøk den 6. juli. Arboretet inviterte til omvisning i Rosariet for gjestene og andre interesserte med Per H. Salvesen og Daniel Ducrocq som guider. Det deltok ca. 50 på omvisningen som gikk i strålende som-

Nye veivisere er kommet på plass med dugnadshjelp. Her ved Olaf Hammersland (foto: Bjørn Moe 04.11.2013).

mervær. På grunn av den kjølige forsommeren var blomstringen omkring to uker senere enn normalt. Dermed var fortsatt villrosene i full blomst, og de historiske rosene så vidt kommet i gang, mens de moderne bedrosene ennå for det meste stod i knopp. Etter omvisningen ble det servert lunsj i Blondehuset.

I samarbeid med Norsk Roseforening avdeling Hordaland, holdt Daniel Ducrocq kurs i beskjæring av roser i Rosariet, lørdag 20. april. Det var ca. 30 deltakerne som fikk praktisere med saks under kyndig ledelse.

Vår møtet til Arboretets venner den 19. mars handlet også om roser, der Toril Linnerud snakket om mangfold og variasjon i moderne roser. Som foranledning til kurset i beskjæring holdt Daniel Ducrocq et foredrag om rosedyrking på Vestlandet, 16. april i Fana kulturhus.

Venneforeningens årlige plantesalg ble avviklet lørdag 27. april og innbragte kr 63.906,-. Arboretets venner overtok i 2013 administreringen av vedsalget, og det ble solgt ved for kr 6 320,-. Nytt av året er at veden også kan kjøpes i sekker.

Soppens dag ble tradisjonen tro arrangert søndag 1. september i samarbeid med Soppforeningen i Bergen. I Blondehuset var det soppstilling, soppkontroll og salg av soppsuppe. Det ble godt besøk til tross for dårlig vær og mye regn.

Arboretets venner arrangerte til tur til Hardanger søndag 15. september med besøk bla. på Hjeltnes gartnerskule og Gimle planteskule. På høstmøtet i venneforeningen den 15. oktober holdt Bjørn Moe foredrag i Fana kulturhus om Vestlandets flora med vekt på sjeldne arter.

Arboretet og Botanisk hage laget juleutstilling i Blondehuset, og den var åpen i hele adventstiden. Vi kalte den for "Julens botanikk" og den hadde fokus på de ulike plan-

Årsmøte i Arboretets venner i Blondehuset (foto: Terbi Pousi 14.05.2013).

tene vi forbinder med julen. Både planter fra egne samlinger og innkjøpte for anledningen ble benyttet. Utstillingen ble godt mottatt av publikum, og fikk god omtale i media. Med hjelp fra frivillige i venneforeningen kunne vi holde åpent også i helgene. Det ble registrert omlag 1100 besøkende til utstillingen.

Det ble i løpet av året gitt 39 organiserte omvisninger med guide i Arboretet og Botanisk hage, og 794 personer ble registrert som deltakere. Vi har ikke tall på hvor mange som har deltatt på alle arrangementene, men et totalt anslag ligger på rundt 3000 besøkende.

Den 15. april lanserte Per Magnus Jørgensen boka "Under Magnoliaen" i Fægris hus. Her har han nedtegnet mange av sine botaniske minner fra et langt liv i vitenskaps tjeneste ved Universitetet i Bergen og Arboretet på Milde.

Hovedbrosjyren til Arboretet og Botanisk hage ble trykket i nytt opplag. Noen mindre rettinger ble gjort i teksten, men layout er ellers den samme.

Støttespillere

Støtteforeningen Arboretets venner er en viktig ressurs, både til å gi økonomisk støtte, og som bidragsyter på dugnad, avvikling av arrangementer og andre aktiviteter. Dugnadsinnsatsen har vært høy også i 2013, og hver uke stiller det opp en trofast gjeng som gjør mye nyttig arbeid. Det ble utført 1210 timer, herav 120 på onsdager i Rosariet, de øvrige på mandager og under arrangementer.

I tillegg til nyttig arbeid ute i samlinger og anlegg, har dugnadsfolkene høstet, renset og pakket frø til vår egen frøliste før utsendelse til bytteforbindelser. De har også sortert arkivet av gamle frøliste fra våre bytteforbindelser for innordning i biblioteket.

Kurs i beskjering av roser ved Daniel Ducrocq (t.h.) samlet 30 lydhøre deltakere (foto: Bjørn Moe 20.04.2013).

Arboretets venner bidro videre med innsats og ga etter søknad tilsagn til økonomisk støtte på kr 123 000,- til disse tiltakene: Arboretets dag, innkjøp av store telt, lyng til Lynghagen, andre planter, diverse frø, snøfreser, kappsag og store pottes til bruk for planter som skal flyttes fra utstillinger til veksthuset. Norsk Roseforening, avdeling Hordaland samarbeider med Arboretet og Arboretets venner, og har i løpet av året bidratt med dugnadsinnsats hver onsdag ettermiddag i Rosariet.

En annen viktig støttespiller for oss er "Kor e' Vi» som driver kaféen i Blondehuset på søn- og helligdager fra påske og ut september. I mai og juni er det kafé også på lørdager. Besøksstatistikken viser størst tilstrømming på søndager med fint vær, med Arboretets dag som et høydepunkt.

Nordisk arboretutvalg

Nordisk arboretutvalg hadde sitt årlige møte i Göteborg 10.-13. juni. Fra Milde deltok Terhi Pousi og Per Harald Salvesen. Tema for møtet var fremmede arter og Per H. Salvesen bidro med foredrag med tittelen "Arboreta, Botanic gardens, and potentially invasive species".

Fagtur til botaniske hager i England

De fast tilsatte reiste til London 3. – 6. september 2013 som et ledd i den faglige utviklingen, både til gartnere og personale for øvrig. Vi besøkte bl.a. disse hagene: Marks Hill, Marks Hall, Cambridge University Botanic Garden og Wisley Garden. Utbyttet var svært bra, og vi fikk sett et variert spekter av mange ulike typer plantesamlinger. Alle de nevnte hagene kan anbefales.

Dugnadsgjengen i Arboretets venner plukker vekk klumpblad (Exobacidium sp.) på Rhododendron kaempferi i artssamligen. Fra venstre: Fredrik M. Sørvig, Olaf Hammersland og Joar Fossland (foto: Bjørn Moe 19.08.2013).

Jul i Blondehuset: Besøkende til juleutstillingen i Blondehuset fikk en etter hvert sjelden opplevelse av gammel dags vinterstemning de første dagene i desember (foto: Per H. Salvesen 07.12.2013).

Jubilanter 2013

I løpet av 2013 ble det feiret mange runde dager og noen merkedager. Vi gir her en liten kavalkade: fire femtiåringer og to sekstiåringer ble behørig gratulert.

Vi gratulerer med vel overstått: Terhi Pousi og Svanbild Ystaas (førrige side), Else Jorunn Melstokkå, Svein Arthur Thorbjørnsen, Daniel Ducrocq og Kristin Solheim (denne side) (fotos: Bjørn Moe & Terhi Pousi).

Professor Per Magnus Jørgensen takkes av etter mer enn tretti års innsats for Arboretet og Botanisk hage på Milde (over) og formann i Arboretets venner takkes for mange års innsats (under), derav mer enn tolv år som leder i venneforeningen (fotos: Bjorn Moe & Terhi Pousi).

